

Stockholm 21 juni 2023

registrator@regionostergotland.se

KLYS remissyttrande över Region Östergötlands kulturplan 2024-2027

KLYS har tagit del av remissutgåvan av regional kulturplan för Region Östergötland 2024–2027 (Dnr: RÖ 2023/4311), och vill för de yrkesverksamma kulturskaparnas räkning härmed lämna följande synpunkter. Flera avsnitt i yttrandet avslutas med sammanfattande punktlister med KLYS förslag till korrigeringar eller kompletteringar.

1 Inledning

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – utgör en samlad röst för Sveriges kulturskapare i kulturpolitiska frågor och företräder via sina 14 medlemsorganisationer nästan 30 000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl a författare, dramatiker, journalister, bildkonstnärer, musiker, kompositörer, tonsättare, regissörer, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar inom KLYS i frågor som rör kulturskapares villkor, t ex konstnärspolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem och yttrandefrihet.

KLYS vill påminna regionen om att det i den konstnärspolitiska utredning¹ som presenterades våren 2018 konstateras att "förutsättningarna för konstnärer att etablera sig och verka i landets regioner behöver förbättras" – något som fortfarande år 2023 är aktuellt att beakta, inte minst mot bakgrund av pandemin. Vi vill i sammanhanget också hänvisa till KLYS yttrande² över den sk återstartsutredningen³, samt till KLYS valprogram⁴, där KLYS anger sina prioriteringar för ett starkt kulturliv efter pandemin.

2 Övergripande synpunkter

KLYS har ett blandat intryck av Region Östergötlands förslag till ny kulturplan för 2024-2027. Det finns mycket som är konstnärspolitiskt drivet och kompetent skrivet, men dokumentet har många korthuggna skrivningar/avsnitt och är i stort rörigt upplagt. Det blir komplicerat för läsaren att ta till sig denna kulturplan i sak pga. att konstområdenas sakfrågor återkommer i olika former i de olika avsnitten om de strategiska målen. Det känns överlag som att det saknas text i dokumentet som ska läggas till för att fylla ut alla de underrubriker som kulturplanen har gott om – innehållsförteckningen borrar för mer än vad som faktiskt ges i innehåll.

Generellt för hela kulturplanen är att trots att kulturskaparna löpande nämns saknas en samlad beskrivning av hur regionen ser på och vill beskriva de professionella kulturskaparna och deras villkor och förutsättningar. De omnämns som både konstnärer och kulturskapare under det strategiska målet om konstnärlig utveckling och ökad kvalitet, men med kortfattade meningar som snabbt lämnar

¹ *Konstnär – oavsett villkor?*, SOU 2018:23, sid 406

² <https://klys.se/wp-content/uploads/2022/02/KLYS-yttrande-over-Aterstartsutredningen-SOU-2021-77.pdf>

³ Från kris till kraft; SOU 2021:77

⁴ https://klys.se/wp-content/uploads/2022/02/2202_KLYS_Valprogram2022_A4_final-2.pdf

kulturskaparnas yrken och väver in amatörer och vikten av amatörers arbete för att skapa en grund för professionellt yrkesverksamma. Att så genomgående lyfta vikten av amatörer och gräsrotsverksamhet är anmärkningsvärt, då detta inte motsvaras av samma vilja från regionen att lyfta vikten av den professionella kulturskaparen i regional kulturutveckling.

Särskilt med tanke på denna kulturplans kortfattade struktur vore det värdefullt med en insyn för kulturskaparna och kulturbranschen i regionens kommande årliga aktivitets-/handlingsplaner för regionala kulturverksamheter för att den demokratiska processen ska fungera tillfredsställande. Detta låter sig göras i vissa andra regioner i landet.

Konstområdena i planen

Vid sidan av de konst- och kulturområden som nämns i samverkansmodellens förordning brukar många regioners kulturplaner idag även lyfta fram bl a *cirkus, dramatik, foto, spelkultur* och *dataspel*. KLYS välkomnar att cirkus är med tydligt, och att spelkultur nämns, om än i förbigående, men vi noterar att skrivningar om dramatik och foto saknas helt.

KLYS kommentarer och förslag:

- En kulturplan som är korthuggen och rörigt upplagd som borde kunna sorteras upp bättre i sak.
- Vilken insyn har kulturskapare och -bransch i framtagande av årliga verksamhetsplaner?
- Bra att cirkus lyfts fram, och spelkultur. Det saknas dock skrivningar om dramatik och foto.

3 Begrepp och definitioner

Begreppet kulturskapare

Som regionens kulturförvaltning säkerligen redan vet förespråkar KLYS generellt sett att regionerna i sina kulturplaner har en konsekvent användning av begreppet **professionell** (eller **yrkesverksam**) **kulturskapare** för att beteckna konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden; såväl fritt verksamma, som institutionsanställda och sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer.

KLYS noterar att Region Östergötland i sin kulturplan använder kulturskaparbegreppet till stor del, men också på många ställen den breda definitionen av konstnärsbegreppet, vilket inte alls är fel i sig. Det blir dock en rörig begreppsapparat för läsare av denna kulturplan när det gäller kulturskaparna pga. att regionen väljer att blanda orden kulturskapare och konstnärer lite slumpmässigt i olika avsnitt i planen.

Vi ser också att det vaga begreppet *utövare* används på flera ställen, t ex på sidan 8 och i dans-, musik- och litteraturavsnitten. KLYS ser helst att begrepp som "litterära utövare", "dansutövare" och "musikutövare" undviks, och som sagt att regionen använder sig konsekvent av begreppet kulturskapare/professionell kulturskapare som ett övergripande begrepp, alternativt att yrken som författare, översättare, dramatiker, dansare, musikskapare, musiker, filmskapare, skådespelare, regissör etc. nämns rent konkret i texten.

Utövarbegreppet kan bli missvisande och skapa otydlighet i en del sammanhang, framför allt gällande gränsen mellan yrkesverksamma kulturskapare och allmänt kulturintresserade personer. Begreppsapparaten för kulturskapare bör ses över så att den genomgående blir mer konsekvent.

Begreppet konstnär

KLYS förespråkar, liksom Konstnärsnämnden, att begreppet *konstnär* – när det används – betecknar verksamma inom *alla* konstområden, och inte endast *bild- och formkonstnärer*. I Östergötlands kulturplan används konstnärsbegreppet både i sin breda betydelse på en del ställen och på andra ställen för att beteckna bild- och formkonstnärer. Också här bör begreppsanvändningen ses över för att bli mer konsekvent.

Kulturell mångfald

KLYS välkomnar att regionen i sitt strategiska mål nr 2 på sidan 8 framhåller att "Region Östergötland vill se en mångfald av konstnärliga uttryck och genrer". Det är också bra hur regionen talar om "kulturens mångfald" på sidan 22 och "en mångfald av kulturuttryck" på sidan 23.

Vi saknar dock i övrigt i planen konstområdesövergripande skrivningar om på vilket sätt regionen avser att arbeta för att främja kulturell mångfald, dvs. en bredd av konst- och kulturuttryck gällande det regionala kulturlivets utbud, distribution och produktionsmöjligheter för konstnärligt yrkesverksamma inom alla konstområden. Något som borde kunna nämnas i planen är om och hur Östergötland på regional nivå implementerar *Unescos mångfaldskonvention*⁵ från 2005.

Kulturens egenvärde, konstnärlig kvalitet, konstnärlig frihet och yttrandefrihet

I Östergötlands kulturplan används begreppet *konstens egenvärde*, som förekommer på flera ställen. Det betonas att egenvärdet måste värnas, och begreppet kopplas både till konstnärlig frihet och armlängds avståndsprincipen.

Det numera ofta förekommande begreppet *konstnärlig frihet* finns med på några ställen i Östergötlands kulturplan, bl a omnämns det inom ramen för kulturella och kreativa näringar (KKB), vilket är bra. *Yttrandefrihet* nämns på några ställen och understryks i planen som "konstens grund" (s. 18).

Planens strategiska mål nr 2 handlar om konstnärlig utveckling och ökad kvalitet. Begreppet *konstnärlig kvalitet*, omnämns som "en hörnsten i Region Östergötlands kulturpolitiska insatser" (s. 18). Ordet kvalitet förekommer på många ställen i planen och i ett avsnitt på sidan 18 redogör regionen för sin syn på kvalitet inom kultur och konst.

KLYS vill understryka vikten av att regioner i sina kulturplaner är konsekventa om *kvalitet* inom *alla* konstområden, inte bara inom vissa, och att ordet inte bara blir ett i planen välklingande ord i skrift, utan att det ges konkret innebörd i kulturutvecklingsarbetet i realiteten. Självfallet förstår vi att det inte är en regions uppgift att själv definiera och specifikt beskriva vad konstnärlig kvalitet är, utan något som inom ramen för *armlängds avståndsprincipen* referensgrupper och externa sakkunniga ska hjälpa till att orientera kring, vilket så tydligt och bra framhålls i Östergötlands kulturplan.

KLYS kommentarer och förslag:

- *Professionella kulturskapare* nämns ofta, men blandas på vissa ställen med ordet konstnär så att det blir otydligt för läsaren. Även ordet *utövare* förekommer frekvent. KLYS ser helst att dokumentet ses över och att *utövare* generellt byts ut mot *kulturskapare*.
- Bra hur vikten av *kulturell mångfald* betonas.
- Regioner understryker *konstens egenvärde* på ett tydligt och bra sätt.
- Var konsekvent i planen om *konstnärlig kvalitet* inom samtliga konstområden.

⁵ <http://u4614432.fsdata.se/wp-content/uploads/2013/09/Unescos-konvention-om-skydd-f%C3%B6r-och-fr%C3%A4mjande-av-m%C3%A5ngfalden-av-kulturyttringar.pdf>

4 Samråd med professionella kulturskapare

KLYS välkomnar att dialogarbete och samverkan framhålls på många ställen i dokumentet. På sidan 5 står det: "Kulturplanen är framtagen i brett samråd och fördjupande dialog med länets tretton kommuner, kulturaktörer, konstnärer, idéburen sektor och civilsamhälle." Många regionala kulturplaner redovisar sitt samrådsarbete och mötena i kulturplanen eller i en bilaga till planen. Har Östergötland någon sådan detaljredovisning av dialogarbetet att sätta som bilaga?

Eftersom regionen inte har en särskild konstområdesövergripande sakkunniggrupp för kulturskapare undrar vi i vilken grad de professionella kulturskaparna inom samtliga konstområden har fått komma till tals inför framtagandet av denna remissversion av planen. Har konstområdena behandlats jämbördigt?

KLYS ser gärna att Region Östergötland inrättar ett formaliserat konstområdesövergripande och löpande aktivt samråd med kulturskapare enligt vår beskrivning nedan.

KLYS medlemsorganisation Svenska Fotografers Förbund (SFF) vill hoppas och tro att yrkesgruppen fotografer räknas in aktivt vad gäller regionens dialoger och samråd. SFF uppmuntrar regionen att ta in en yrkesfotograf i något av de dialogfora som regionen har eller ska inrätta med det professionella kulturlivet. Det skulle vara ett lämpligt första steg för att öka kunskapen om fotografi och förståelsen för behoven bland yrkesverksamma fotografer i Östergötlands kulturliv. SFF hjälper gärna till med förslag på namn och kontakter. Se vidare i avsnitt 7.3 nedan.

Några generella informationspunkter om KLYS syn på regionala samråd med kulturskapare

- KLYS förespråkar en konstområdesövergripande dialoggrupp för att involvera professionella kulturskapare från alla konstområden i en samlad och samstämmig löpande dialog runt kulturplanens framtagande, genomförande och uppföljning.
- KLYS betonar vikten av att en representant för ett konstområde ska vara erkänt yrkesverksam och medlem i någon av KLYS medlemsorganisationer – något som borgar för professionalism och insyn i kultur- och konstnärspolitiska strukturer, både nationellt och regionalt, inom respektive konstområde. Läs mer i *KLYS samrådsguide* med rekommendationer för samrådsarbetet i regionerna. Se länk nedan⁶.
- Samrådets deltagare ska arvoderas för varje möte enligt särskilda arvodesrekommendationer som KLYS tagit fram i samarbete med KLYS medlemsorganisationer; se broschyr *Att ta betalt*⁷.
- KLYS vill också påminna om vikten av att lyfta *samtliga* professionellt verksamma kulturskapares röster och perspektiv i regionen, oavsett anställnings-/verksamhetsform/institutionskoppling. Samrådet bör så långt det är möjligt omfatta och representera både kulturskapare från det fria kulturlivet och anställda kulturskapare vid kulturinstitutioner i regionen. Om möjligt även sådana som kombinerar dessa verksamhetsformer. Även institutionsanställda kulturskapares synpunkter måste beaktas.

⁶ http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/KLYS_broschyr_samradsguide_2017.pdf

⁷ <http://www.klys.se/wp-content/uploads/2015/11/Att-ta-betalt-2019.pdf>

5 Kulturplanens kulturpolitiska utgångspunkter och mål

KLYS välkomnar att Region Östergötland i sin kulturplan tydligt framhåller konstens egenvärde och armlängds avståndsprincipen mellan politiken och sakkunnigas beslut inom kultur och konst. Regionen presenterar tre strategiska, vägledande mål för planperiodens kulturutvecklingsarbete i Östergötland, där bl a konsten, konstnärlig kvalitet och konstnärernas villkor betonas. I mål nr 3 finns ett tydligt aspektpolitiskt anslag och det talas om "kulturens kraft", vilket KLYS uppfattar som ett generellt vagt uttryck. Även om vi förstår andemeningen kunde detta i sammanhanget kanske formuleras på ett annat sätt. Vi saknar i de tre målen något om begreppet "kulturell infrastruktur", som i övrigt förekommer på många ställen i planen i avsnitten om konstområdena.

Kommunerna

KLYS välkomnar att regionen lyfter fram kommunerna på en rad ställen i planen och beskriver förhållandet mellan region och kommuner när det gäller kulturlivet, samt kommunernas roll kopplat till olika konstområdens infrastruktur och utveckling. Förslagsvis kunde skrivningar om kommuner samlas mer fokuserat i ett avsnitt.

Vi vill påminna om komplexiteten med små och stora kommuner med olika politiska styren och verksamhetsuppdelning. Detta är ett förhållande som kan vara problematiskt för utvecklingsarbetet på sikt. Hur ska regionen stimulera en eventuellt mindre ambitiös kommun så att kulturplanen förverkligas likvärdigt för samtliga medborgare i regionens alla kommuner?

Principen om armlängds avstånd

Vikten av att följa *principen om armlängds avstånd* påtalas högst föredömligt i planen. KLYS välkomnar regionens sakliga tydlighet om vad principen konkret handlar om. Det går i linje med vad Myndigheten för Kulturanalys skriver i sin rapport från 2021 när det gäller rekommendationer om konstnärlig frihet och att på regional och kommunal nivå i större utsträckning använda sig av externa sakkunniga på kulturområdet i bedömningsprocesser för vilken konst som ska få stöd.⁸

Det vore värdefullt för denna kulturplan om den kompletterades med en förklaring av hur regionen definierar och ser på kulturens och konstens egenvärde i relation till instrumentella perspektiv och samhällsmål för kulturpolitiken i Östergötland och det strategiska målet nr 3. Hur avser regionen att arbeta under planperioden för att upprätthålla kulturens egenvärde och kvalitet bl a i politikområdes-övergripande utvecklingsarbete med bl a hälsa, hållbarhet, Agenda 2030 och kulturella och kreativa branscher? (Mer om KKB i avsnitt 6 nedan.)

KLYS kommentarer och förslag:

- KLYS välkomnar de tre strategiska målen och att *principen om armlängds avstånd* framhävs och beskrivs mycket bra, men vi tror att begreppet "kulturens kraft" är för vagt i sammanhanget, och vi saknar något om utveckling av kulturell infrastruktur.
- Kommunerna lyfts fram bra i planen, men kunde kanske samlas mer fokuserat i ett avsnitt. Vi vill påminna om att se till att likvärdighet i kulturen ska upprätthållas mellan alla regionens kommuner under hela planperioden.

⁸ *Så fri är konsten - Den kulturpolitiska styrningens påverkan på den konstnärliga friheten*, MYKA, Rapport 2021:1, s 17, 235-236; den tredje rekommendationspunkten

6 Kulturskapers villkor och regional konstnärspolitik

KLYS har fått ett blandat intryck av Östergötlands kulturplans sätt att beskriva konstnärspolitiska perspektiv, ambitioner och insatsförslag. Visserligen framhäver regionen i denna plan konstens egenvärde och de professionella kulturskaparna, bitvis på ett tydligt och bra sätt så som i avsnittet om kulturella och kreativa näringar. Men det finns dels begreppsinkonsekvenser (som vi påpekade i avsnitt 3 ovan), dels en otydlighet i hur den regionala kulturpolitiken över lag ska förhålla sig till amatörkultur och talangutveckling jämte professionellt kulturskapande och samverkan mellan dessa parter, och dels bristfälliga redogörelser för vad som omfattas i sak inom kulturskapers yrkes- och ekonomiska villkor.

Kulturskapers ekonomiska villkor

Ersättningar och arvoden ska följa gällande kollektiv- och ramavtalsnivåer, det ska gälla även om den som beställer arbetet inte omfattas av dessa. Vi vill påminna om att regionen alltid i sin egen anslagsgivning till professionella kulturaktörer bör beakta såväl gällande kollektiv- och ramavtal, som gällande arvodesrekommendationer och upphovsrätt.

KLYS saknar skrivningar som på ett tydligt och kompetent vis framhäver kulturskapers ekonomiska villkor mer konkret. I beskrivningen av det strategiska målet nr 2 på sidorna 17-18 befästs konstens egenvärde och "en stark konstnärspolitik", men regionen är i KLYS ögon mycket svepande kring vad detta innebär i sak. Även om regionen framhåller att denna kulturplan ska kompletteras med årliga planeringsdokument med mer detaljer behöver faktiskt en flerårig kulturplan i alla fall nämna vad olika konstområdets avtal och ersättningar faktiskt gäller principiellt.

Vi noterar att det bl a är i bild och form-avsnittet som kulturskapers villkor och avtal nämns mer specifikt. Regionen bör komplettera med skrivningar om hur den ser övergripande på kollektivavtal, upphovsrätt och ersättningsnivåer för kulturskapare. De olika konstområdena relaterar på olika vis till avtalspolicies av olika slag, som t ex att MU-avtal för bild och form är något helt annat än kollektivavtal för orkestermusiker, vilket borde förtydligas och förklaras i planen.

Generellt sett finns alltid risken med kulturplanerna att ambitioner gällande stärkta villkor för kulturskapare blir allt för allmänt hållna och därför kan kvarstå som regionala viljeinriktningar under hela planperioden, snarare än konkreta insatser i praktiken inom respektive verksamhetsområde.

Kulturskapers arbetsmiljö

Ingen yrkesverksam kulturskapare ska gå sönder på jobbet. Många gånger är kulturskapare anlitade eller inhyrda för att genomföra ett specifikt arbete eller finnas på en viss plats vid ett visst tillfälle i den offentligt arrangerade kulturen. Då är det viktigt att de har en trygg arbetsmiljö. Hos t ex scenarbetare på konserter och musikturnéer är det inte ovanligt med bristfälliga loger, arbetstider, och mycket annat.

På sidan 17 påpekar regionen att arbetsförhållanden ska vara goda, men i övrigt saknar planen skrivningar om arbetsmiljö för kulturskapare; både om den fysiska miljön och om eventuella strategier för att stävja hot och hat mot kulturskapare. KLYS föreslår att regionen lägger till skrivningar om hur man arbetar för en god arbetsmiljö även för enskilda professionella kulturskapare som anlitas på institutionerna.

Förslagsvis i anslutning till kompletterande skrivningar kopplade till konstnärlig frihet kunde regionen lyfta problematiken med ett ökat hot och hat mot yrkesverksamma kulturskapare i Sverige, och om det finns konkreta förslag på långsiktiga åtgärder från regionens sida.

Kompetensutveckling för kulturskapare

Det är föredömligt hur Region Östergötland har ett eget rubricerat avsnitt om kompetensutveckling i denna plan. Utmärkt hur frekvent begreppet förekommer i planen. Det visar på att regionen ser behovet av kompetensutveckling för kulturskapare som en avgörande del i att stärka kulturell infrastruktur. Ämnet lyfts insiktsfullt på många ställen och inom många konstområden i dokumentet.

Gränsdragningar mellan professionellt och ideellt kulturskapande

KLYS vill uppmärksamma att det finns delar av det regionala kulturlivet där det kan vara komplext att hantera gränsdragningar mellan ideellt respektive professionellt kulturskapande samt amatörkultur. Jämför vad vi skriver nedan i scenkonstavsnittet om arrangörer.

En i KLYS ögon ytterst relevant fråga att ställa sig är hur gränsen mellan professionella och amatörer kan upprätthållas på sikt, eller i vilken grad regionen i sin kulturpolitik eftersträvar tydliga gränsdragningar mellan professionellt verksamma och de ideella samt amatörer, bl a när det kommer till arrangörsleden i den regionala kulturen. Liksom den konstnärspolitiska utredningen från 2018 betonar, menar KLYS att professionella kulturskapare med erfarenheter och kunskaper från sina yrken har avgörande betydelse för konst- och kulturlivets utveckling i en region, inte minst i lokalsamhällena. Professionell konst och kultur är ofta utgångspunkt och förebild för amatörverksamheter och ideella krafter och initiativ. De yrkesverksamma kan fungera som draglok, katalysatorer och fortbildare i föreningslivet och för medborgarna över lag i kulturlivet.

KLYS ser långsiktigt en generell fara i landets regioner att ett motsatsförhållande kan uppstå mellan ideellt driven och professionell kultur, och att ekonomiska hänseenden tenderar att styra den regionala politiken mot kostnadseffektiva lösningar, där föreningsverksamhet och ideell kultur ibland stimuleras mer än professionell kulturutveckling. Risken tror vi är störst i gles- och landsbygd där det ofta finns mindre resurser till professionell kulturell infrastruktur och kompetens.

Kartläggning av kulturskaparna och deras förutsättningar

Ordet "kartlägga" nämns i Östergötlands kulturplan enbart när det gäller att kartlägga slöjdområdet. Med tanke på regionens tre strategiska mål för planperioden efterlyser KLYS skrivningar i planen om att bilda sig en överblick över yrkesverksamma kulturskapare i regionen inom alla konstområden. KLYS står till förfogande vid behov inom olika former av kartläggningsarbete.

KLYS ser gärna att regioner generellt sett i sina kulturplaner säger något om det finns planer på att kartlägga yrkeslivet i regionens kultursektor. Inom konstområden där detta inte redan gjorts rekommenderar KLYS att det görs en översikt över vilka kulturskapare som är yrkesverksamma i regionen; vilka som är knutna till de olika kulturinstitutionerna samt under vilka villkor de utför sina uppdrag och anställningar. En sådan kartläggning bör vara ett levande dokument att återkommande uppdatera för att skapa en god grund för en välförankrad och utvecklad regional konstnärspolitik under planperioden, som inger förtroende hos alla inblandade parter. En löpande regional kartläggning kan med fördel ta sin utgångspunkt i den konstnärspolitiska utredningens från 2018 samt i regeringens konstnärspolitiska skrivelse från 2021⁹ och den sk återstartsutredningen¹⁰.

Konstnärlig residensverksamhet

Det är utmärkt hur Region Östergötland i sin kulturplan framhåller residensverksamhet över lag i ett eget avsnitt, och utveckling av konstnärliga residens inom flera olika konstområden.

⁹ Politik för konstnärers villkor, Skr. 2020/21:109

¹⁰ Från kris till kraft; SOU 2021:77; <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/09/sou-202177/>

Ett konstnårsresidens sätter regionen på kartan; lockar dit intressanta namn, och i förlängningen kan yrkesverksamma kulturskapare få upp ögonen för lokala berättelser och perspektiv att förmedla till omvärlden. Ofta kan publika framträdanden kopplas till residenset som ett sätt att ge tillbaka. Egna regionalt eller interregionalt organiserade residens behöver inte alltid vara särskilt kostsamma eller svåra att arrangera.

Kulturella och kreativa branscher (KKB)

KLYS välkomnar att regionen i planen lyfter fram utveckling av kulturella och kreativa branscher (KKB) i ett eget avsnitt på sidan 24. Det är bra hur det görs en tydlig koppling till kulturskapare/konstnärer och det som regionen benämner som "ett starkt konstnärs klimat". Det vore önskvärt i detta avsnitt med några skrivningar om värnandet av konstens egenvärde i relation till företagsutveckling och näringsperspektiv inom kulturen.

Även om mer konkretion sannolikt kommer i årliga handlingsplaner vore det på sin plats i denna plan med redogörelser för KKB som kopplar utvecklingsmål till sakfrågor som exempelvis resurscentrum med datorpark, handledningsmöjligheter, replokaler och teknikpooler.

KLYS vill också påminna om behovet av närmare samverkan mellan regional kultur- och näringspolitik, samt mellan kulturförvaltning och näringspolitisk förvaltning på regional nivå, bl a för att se till att näringspolitiska stöd på regional nivå också når fram till egenföretagande kulturskapare, som tyvärr ofta faller utanför specifikt näringsinriktade stöd.

Vi påminner regionen om att ett konstområdesövergripande regionalt kulturskaparsamråd (sakkunnigrupp för kulturskapare) borde inrättas, och att det vore värdefullt att engagera en sådan grupp konkret i KKB-frågor, t ex genom att få kulturskapare att mötas med regionala näringspolitiska referensgrupper (om sådana finns) för brobyggande mellan konstnärliga villkor och KKB-utveckling i regionen.

Upphovsrätt

KLYS noterar att ordet *upphovsrätt* bara förekommer i förbigående i en mening i Östergötlands kulturplan. Det hävdas där att upphovsrätt ska värnas i regionen. Denna kulturplan bör kompletteras med utvecklande resonemang kring denna ambition, samt med några förslag på regionala insatser för att stärka upphovsrätten för professionella kulturskapare i Östergötland. Regionen bör i planen redogöra för hur man konkret avser att hantera upphovsrättsliga frågor kopplade till kulturskapares yrkesverksamheter och villkor.

KLYS efterlyser generellt i alla regionala kulturplaner ett tydligt konstaterande att upphovsrätten är en viktig förutsättning för konstnärlig och kulturell utveckling, och att upphovsrättsliga ersättningar aldrig är något man kan bortse från vid uppdrag till kulturskapare och konstnärer och vid användning av deras verk och prestationer. Vid anslagsgivning till konst och kultur, t ex vid digitalisering och digitalt tillgängliggörande av konst och kultur, måste det alltid tas höjd för kostnader för upphovsrättsliga ersättningar till olika upphovsrättsinnehavare, däribland upphovspersoner och utövande konstnärer.

Relevanta regionala satsningar på digitaliseringens möjligheter bör även inkludera spridning av kunskap om upphovsrätten och om och när avtal måste skrivas och ersättning utgå. Regionen bör därför stödja intern och extern kompetensutveckling som belyser digitaliseringens och upphovsrättsens möjligheter och utmaningar, även för upphovsrättsinnehavare i länet, och uppmuntra kommunerna att, beroende på användning, skriva avtal med upphovsrättsinnehavarna. Detta är särskilt viktigt om regionen avser att seriöst arbeta för att främja kulturskapares villkor.

KLYS kommentarer och förslag:

- Planen lyfter fram kulturskaparna bra men har bristfälliga skrivningar om **kulturskapares ekonomiska villkor**, bl a om kollektivavtal och ersättningsnivåer samt olikheterna mellan olika konstområdens villkor.
- Saknas något i planen om **kartläggning** av yrkesverksamma kulturskapare eller regionens kulturliv i stort. Samverka gärna med KLYS vid behov av information om vilka yrkesverksamma som finns inom olika konstområden.
- Bra att **kompetensutveckling** lyfts fram tydligt i eget avsnitt och på flera ställen i planen.
- Saknas något om **kulturskapares arbetsmiljö**, både om fysisk miljö, hot och hat, diskriminering etc. Komplettera gärna om detta.
- Bra att **upphovsrätten** nämns, men komplettera mer konkret om insatser för att värna upphovsrätt för kulturskapare, även specifikt kopplat till digitalisering inom konstområdena.
- Bra att **konstnärliga residens** i framhålls i ett eget avsnitt och på flera ställen.
- **KKB** lyfts fram bra, även kopplat till kulturskaparna. Problematisera gärna kulturens egenvärde i relation till KKB, näringar och instrumentella perspektiv.

7 Synpunkter gällande de olika konstområdena

7.1 Scenkonst; teater, dans, cirkus och musik

KLYS och KLYS medlemsorganisation **Fackförbundet Scen & Film** har följande synpunkter gällande planens avsnitt om scenkonst och film:

Strategiska mål 1 och 2

I de strategiska målen 1 och 2 samt under rubrikerna: "Konst och kulturområden" samt "Konstområden" har regionen valt att i kulturplanen dela upp beskrivningen av de olika konstområdena under två strategiska mål. Det blir rörigt och inte tydligt. För vår del skulle vi vilja ha allt som rör scenkonst respektive film under en och samma rubrik, vilket är brukligt i andra kulturplaner. Nu blir det upprepningar och oklarhet i vad som hör hemma under respektive mål och vart det faktiskt saknas innehåll. Vi saknar skrivningar om vikten av institutionerna som arbetsgivare för frilansande kulturskapare samt skrivningar om kompetensutveckling och ersättningsnivåer.

Mål 1 – Breddat deltagande och ökad spridning

Scenkonst – Teater

Här används begreppet "teaterskapare" vilket vi ställer oss frågande till. Är det ett samlingsbegrepp för alla som arbetar inom scenkonst/teater, så som konstnärlig, teknisk och administrativ personal – dvs. alla som arbetar, eller är det regissörer och scenkonstproducenter? Det breddade deltagandet för oss handlar också om möjligheten för fler att vara professionellt yrkesverksam och det beskrivs inte, utan här beskrivs en breddad teaterpublik och vägen in i yrket för amatörer.

Under varken teater eller musik återkommer begreppet musikteater – musikal och opera vilket vi efterlyser speciellt med tanke på den operaverksamhet som finns på Vadstena akademien!

Scenkonst – Dans och Cirkus

Vi är positiva till att både dans och cirkus ges så stort utrymme och uppföljning i planen. Viktigt är att regionen nämner tillgången till ändamålsenliga lokaler och respektive områdes utmaningar som något mer krävande konstformer inom scenkonstbegreppet.

Film

Film i Öst beskrivs och deras viktiga roll för att arbeta med bl a produktion, visning och pedagogik, vilket är bra. Det skrivs vidare att det för filmområdet är viktigt med en hållbar och långsiktig infrastruktur för filmen i Östergötland, men vad detta konkret innebär saknas det skrivningar om. Den professionella filmaren saknas i denna del av texten, och hur de talanger som regionen vill satsa på ska kunna fortsätta verka i regionen när de blir yrkesutövare. Regionen återkommer senare under nästa mål – det blir rörligt! Dock bra att arrangörerna/biograferna lyfts fram!

Mål 2 – Konstnärlig utveckling och ökad kvalitet

Här beskrivs med några kortfattade och svepande meningar konstnärer och kulturskapares villkor. Vi efterlyser en bättre och tydligare beskrivning där amatörverksamhet inte används som jämförelsegrund och del av den professionella utvecklingen.

Scenkonst Teater/Dans/Cirkus

Vi skriver under på alla de saker som Region Östergötland vill arbeta vidare på. Det är viktigt att i koppling till det vidgade scenrummet för både teater/dans/cirkus förhålla sig till arbetsmiljö och anpassade lokaler för kulturskaparna.

Film

Här lyfter de sent omsider de yrkesverksamma filmskaparnas förutsättningar som efter talangutvecklingen blir professionella vilket är bra!

Kollektivavtal samt löneindexuppräknings

KLYS och Fackförbundet Scen & Film saknar i planen skrivningar om gällande kollektivavtalsnivåer. Avtalsfrågor gäller i olika former inom samtliga konstområden, och utifrån olika avtalspolicys, som t ex att MU-avtal för bild och form är något helt annat än kollektivavtal för orkestermusiker. Sådant här bör förtydligas, förklaras och understrykas bättre i dokumentet.

Vi vill i övrigt gällande hela området scenkonst och musik påminna regionen om den generella problematik som är synnerligen kännbar på scenkonstområdet – att kulturinstitutionerna långsiktigt har svårt att upprätthålla och utveckla verksamheten, eftersom uppräknings av medel inte sker i samma takt som löne- och prisökningar.

Arrangörsleden

Det är positivt att arrangörsleden lyfts fram i planen och avses stärkas under planperioden. Generellt sett vill KLYS påminna om att alla regionala satsningar på att stärka arrangörsledet och nå ut i hela regionen inom scenkonsten och musiken är viktiga, men att det i en lokal kontext i gles- och landsbygd många gånger kan vara ideellt verksamma och amatörer som upprätthåller delar av (eller hela) infrastrukturen för scenkonsten, vid sidan av *Riksteatern* och enstaka kommunala satsningar. I detta avseende är det angeläget att regionen i kulturplanen är tydlig med gränsdragningar mellan vad som under planperioden är satsningar på professionell verksamhet och vad som är amatörverksamheter. Och hur offentliga resurser, både regionala, kommunala och nationella, samordnas och fördelas på bästa sätt för en långsiktighet i regionens professionella scenkonstutveckling, samt vilka avtalsenliga och skäliga ersättningsnivåer som gäller.

7.2 Bild- och form

Vi bedömer att Östergötlands län har mycket goda förutsättningar för ett levande konstliv. I länet finns en bra blandning av regionala, kommunala och privata aktörer och många verksamma konstnärer. KLYS medlem Konstnärernas Riksorganisation som företräder 3500 professionella bildkonstnärer, konsthantverkare och formgivare i Sverige har 83 medlemmar bosatta i länet. Rejmyre Art Lab och Östergötlands Museum, där en länskonstkonsulent är stationerad, har de regionala uppdragen inom bild och form. Vi ser dock att det finns en rad områden som måste prioriteras, förbättras och utvecklas för att Östergötlands län skall kunna utveckla sitt konstliv, inte minst eftersom bild- och formkonstnärerna har speciella utmaningar jämfört med övriga konstnärsgrupper.

En stor utmaning är bild- och formkonstnärernas låga inkomster. Konstnärsnämndens rapport *Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor* från 2016 visar att den sammanräknade medianinkomsten för bildkonstnärer är 13 138 kr i månaden före skatt. Det kan jämföras med hela befolkningen vars motsvarande inkomst är 24 172 kr i månaden.¹¹ De allra flesta bild- och formkonstnärer driver sina verksamheter i företagsform, varav 65% som enskilda näringsidkare. Det finns vare sig anställningar eller kollektivavtal för denna yrkesgrupp. Därför är det av yttersta vikt att regionen följer de avtal och arvodesrekommendationer som gäller i branschen och säkerställer att bild- och formkonstnärer får skäliga ersättningar när de arbetar med till exempel utställningar, gestaltungsuppdrag, föreläsningar eller andra uppdrag för regionala och kommunala arrangörer och andra aktörer med regionalt och kommunalt stöd.

Strategiskt mål 2 - Konstnärlig utveckling och ökad kvalitet

I Region Östergötlands kulturplan hittar vi skrivningar som rör bild- och formverksamheter framför allt under det andra strategiska målet, "Konstnärlig utveckling och ökad kvalitet", där konstnärernas och kulturskaparnas villkor och förutsättningar tas upp.

I den inledande texten på sidorna 17-18, som inbegriper alla konstområden, konstateras att det är de yrkesverksamma konstnärerna som står i fokus för Region Östergötlands insatser. Här deklarerar Region Östergötland att "Goda villkor genom en stark konstnärspolitik är grunden för professionella kulturskapare att kunna arbeta och Region Östergötland arbetar för att skapa goda förutsättningar för konstnärer i Östergötland. Här ska arbetsförhållanden vara goda, upphovsrätt värnas och skälig ersättning betalas." Det är en utmärkt avsiktsförklaring som vi vill ge en eloge för. Vi förutsätter att regionen gör de satsningar som krävs för att säkerställa detta.

Det är också utmärkt att regionen så tydligt deklarerar att den värnar den konstnärliga friheten och följer principen om armlängds avstånd, samt att den vill värna konstens egenvärde.

Avsnittet om bild och form på sidan 21

I avsnittet om bild och form på sidan 21 tecknar regionen en ambitiös strategi för bild- och formkonsten i länet och visar att det finns en förståelse för vilka frågor som är viktiga och vilka förutsättningar som råder för professionella bild- och formkonstnärer.

Här står det att bild- och formområdet ska ha en stark plattform i Östergötland som möjliggör att området och dess aktörer hela tiden kan utvecklas, och att ett starkt bild- och formområde kräver en väl utvecklad infrastruktur. "Detta innebär fysiska platser i form av produktionsplatser och ateljéer till en

rimlig kostnad, och ett brett utbud av utställningsplatser och institutioner”. Insatserna handlar också om kompetensutveckling, residensverksamhet och att skapa ett nätverk för yrkesverksamma kulturskapare.

Ateljéer, kollektivverkstäder och andra produktionsplatser till hyror som bild- och formkonstnärer med låga inkomster kan efterfråga är avgörande för utvecklingen av konstlivet på en plats. Här ser vi att det finns ett stort behov både av konstnärliga kollektivverkstäder och ateljéer i länet. Vi föreslår därför att regionen gör en kartläggning av konstnärliga produktionsplatser i länet och tar fram en strategi för att möta de behov som finns. Vi ser också gärna att regionen tar ett särskilt övergripande ansvar för produktionsplatser med riktade näringsbidrag och hyressubventioner.

Länskonstkonsulenten gör ett viktigt arbete för att främja bild- och formkonsten i länet. Vi föreslår att den tjänsten kompletteras med ett resurscentrum för bild- och formkonst som kan fungera som ett stöd för det professionella konstlivet. Vi vill särskilt lyfta Resurscentrum för konst i Norrbotten som ett exempel för andra regioner att inspireras av. Där har resurscentret varit mycket betydelsefullt för att stötta och utveckla det regionala konstlivet.

MU-avtalet

MU-avtalet reglerar arvoden och ersättningar till bild- och formkonstnärer vid utställningsuppdrag. Det är bindande för statliga aktörer men skall vara vägledande även för andra utställningsarrangörer med offentlig finansiering. Avtalet är idag branschpraxis men följs ofta bara delvis.

På sidan 21 i kulturplanen står det att ”MU-avtalet ... bör tillämpas i hela Östergötland. Region Östergötland arbetar för att öka kunskapen om MU-avtalet såväl hos arrangörer som konstnärer”.

För bild- och formkonstnärer är det en stor utmaning att de inte får betalt för den arbetstid de lägger ner före, under och efter utställningar. Vi vill därför att regionen säkerställer att MU-avtalet inte bara *bör* tillämpas som det står på sidan 21, utan *skall* tillämpas vid utställningar av bild- och formkonst i länet av utställningsarrangörer med regionalt uppdrag eller stöd och att dessa ges ekonomiska förutsättningar att kunna ge skäliga ersättningar vid utställningar och andra uppdrag som till exempel panelsamtal, föreläsningar och projekt.

Det är mycket viktigt att stat, regioner och kommuner tydligt deklarerar att man skall sluta avtal enligt branschpraxis och de standardavtal som finns inom kultursektorn och agerar förebildligt när det gäller arvodering. Därför är det också av största vikt att det skrivs in i strategiskt viktiga dokument, som kulturplanen, att MU-avtalet skall följas och att regionen budgeterar för att avtalet kan följas.

Ett sätt att säkerställa detta är att göra som Göteborgs stad och skapa en riktlinje för arvodering vid engagemang av konstnärer och utövare i nämndens verksamheter som styr det gemensamma arbetet i förvaltningen.¹²

Vi pekar gärna på Västra Götalandsregionen som en nationell förebild eftersom de 2017 i ett första steg satsade en miljon kr extra bara för att finansiera medverkansersättning hos 10 utställningsarrangörer. I deras kulturplan för 2020-2023 står: ”För att göra Västra Götaland till en attraktiv produktionsplats för

¹² Göteborgs stad, *Riktlinje för arvodering vid engagemang av konstnärer och utövare i nämndens verksamheter*, antagen i Kulturnämnden 2020-02-06 §15 dnr 0741/18.

samtida konst har kulturnämnden successivt ökat stödet för medverkans- och utställningsersättning (MU-ersättning) till konstinstitutioner med regionala uppdrag”.¹³

En lösning för att se till att även ideella och kommunala arrangörer har möjlighet att betala skäliga ersättningar, som Region Kronoberg anammat, kan vara att anslå medel till en ”MU-pott” som öronmärks för skäliga arvoden till bild- och formkonstnärer som även ideella arrangörer kan ansöka om medel ur.

Enprocentsregeln och den offentliga konsten

Enprocentsregeln är en princip för finansiering av offentlig konst som innebär att en procent av kostnaden för ett byggprojekt skall gå till konstnärlig gestaltning. Det är en princip som säkerställer att invånarna får konst av hög kvalitet i sina livsmiljöer när det byggs mycket. Därför är det bra att regionen betonar på sidan 20 i kulturplanen att den är viktig.

Konstnärernas Riksorganisation föreslår att Region Östergötland tar fram en konstpolicy som reglerar hur regionen skall arbeta med den offentliga konsten, inklusive enprocentsregeln, vid bygginvesteringar, och att den avsätter en del av de medel som genereras av enprocentsregeln till en pott för att finansiera offentlig konst i de delar av länet där det inte byggs lika mycket.

Strategiskt mål 3 - Ta tillvara kulturens kraft och värden i samhällsutvecklingen: Gestaltad livsmiljö

Det är utmärkt att Region Östergötland län har en ambition att arbeta strategiskt med politikområdet gestaltad livsmiljö (sidorna 23-24). Vi vill här påpeka att inte bara arkitektur, form och design är en del av detta område utan också konst, och att det är viktigt att bild- och formkonstnärernas kompetens tillvaratas i detta strategiska arbete.

Vi vill dessutom lyfta fram att gestaltad livsmiljö inte bara avser platsbunden konstnärlig gestaltning utan även bör omfatta möjligheter för kultur- och föreningsverksamhet att hyra lokaler till rimliga priser, utrymme för mer tillfälliga eller experimentella konstnärliga uttryck och stöd till lokala konstaktörer, något som också lyfts fram i regeringens proposition Politik för gestaltad livsmiljö.”¹⁴

Konstnärernas Riksorganisation föreslår att Region Östergötland erbjuder verktyg till kommunerna som säkerställer att konsten finns med i samhällsplaneringen och bebyggelseutvecklingen i hela regionen, inklusive konstnärliga produktionsplatser som ateljéer, kollektivverkstäder och utställningsrum.

7.3 Fotografi

KLYS är medvetet om att *fotografi* formellt sett inte är ett eget verksamhetsområde inom kultursamverkansmodellen, men vår medlemsorganisation **Svenska Fotografers Förbund** (SFF) vill till Region Östergötland förmedla följande synpunkter på kulturplaneremissen:

Enbart på ett ställe i Region Östergötlands kulturplan nämns fotografi och då som om ett område inom bild- och form. Vad gäller det regionala bild och form-verksamhetens uppdrag vill SFF understryka

13 VGR, pressmeddelande, <<https://www.pressmachine.se/pressrelease/view/vastra-gotalandsregionen-miljonsatsar-starker-mu-avtalet-26333>>, hämtad 2022-02-25 ; Västra Götalandsregionen, *Kulturplan 2020-2023*, s. 25.

14 Kulturdepartementet, *Politik för gestaltad livsmiljö*, Prop. 2017/18:110, s. 61.

fotografen som en viktig del av bild- och formområdet med sina unika förutsättningar, möjligheter och behov.

Vi är glada att läsa att Region Östergötland arbetar i överensstämmelse med MU-avtalet. Här vill vi uppmärksamma att MU-avtalet är tecknat mellan Kulturrådet och tre organisationer: KRO, Svenska Tecknare och oss på SFF och gäller därmed även fotografer. Samt att även SFF har rekommendationer kring arvorden och prissättning att tillgå för regionens aktörer vid beställning och inköp av fotografi. Offentliga aktörer är stora bildköpare och får inte fallera när det kommer till att betala för sitt nyttjande av fotografiska bilder och verk, vilket vi tyvärr allt för ofta blir varse om sker vid beställningar och upphandlingar av fotografiska tjänster. De yrkesverksamma kulturskaparna måste ges bättre arbetsvillkor och uppdragsgivare respektera upphovsrätten samt ge rimlig och proportionerlig ekonomisk ersättning för deras arbete, i enlighet med de nya reglerna i upphovsrättslagstiftningen gällande den digitala marknaden som implementerades 1/1 2023.

Många fotografer arbetar idag med både stillbild och rörligt och torde därmed även återfinnas i den grupp som beskrivs i kulturplanen sektion om film. Vi benämner det inte film utan videoproduktion för att tydliggöra gränsdragningen mot långfilm. En del fotografer arbetar både med video/uppdragsfilm och långfilm.

Vad gäller den regionala biblioteksverksamheten och läs- och litteraturfrämjande verksamheten så vill vi uppmärksamma regionen på fotografiska böcker samt samtal om fotografiska böcker och fotografi på bibliotek – en genre som ofta hamnar i skymundan för övrig litteratur.

Gällande insatser för att öka läskunnigheten vill vi uppmärksamma regionen på att den visuella läskunnigheten är likvärdig viktig. Den visuella läskunnigheten är generellt låg bland unga och utvecklingen av AI ställer allt högre krav på att kritiskt kunna granska stillbild och rörlig bild.

Vi ser Region Östergötlands satsningar på kulturella och kreativa branscher som mycket viktiga. I utformningen av insatser inom detta område uppmanar vi starkt till ett nära samråd med regionens professionella, inkluderat yrkesfotografer. Fotografer är en grupp som tyvärr ofta lätt faller mellan olika ansvar och insatser även inom kulturella och kreativa branscher. Vi vill uppmärksamma regionen på att fotografer – ihop med designers, musiker och filmare – är i mångt och mycket gig-ekonomins föregångare. Men i takt med gig-ekonomins utveckling växer en arbetsmarknad med sämre villkor fram. Digitaliseringen skapar en mängd nya möjligheter inom kulturlivet men har inte i någon större utsträckning främjat fotografers (eller andra kulturskapares/ upphovspersoners) möjligheter att få skäligt betalt, snarare tvärt om. Förutsättningarna måste bli bättre att leva och verka utifrån sitt kreativa yrke.

Konkret ser vi att insatser i form av fler utställningsplatser för fotografi, samtal kring fotografi, liksom mörkrum på KKV-verkstäder och studios att hyra för rimlig kostnad skulle bidra till bättre förutsättningar för fotografer verkandes i Region Östergötland.

SFF uppmanar Region Östergötland se över i vilken av de grupperingar som regionen har samråd med som det finns kompetens eller representation inom fotografi. Det skulle vara ett lämpligt första steg för att öka kunskapen om fotografi och förståelsen för behoven bland fotografer inom regionens professionella kulturliv.

7.4 Litteratur och biblioteksutveckling

Sveriges Författarförbund är en facklig organisation för professionellt verksamma författare och litterära översättare. För närvarande har organisationen drygt 3 000 medlemmar. Den har funnits sedan 1893 och ser som sin uppgift att tillvarata och bevaka medlemmarnas juridiska, ekonomiska och ideella intressen, men också att skapa utrymme för brett och internationellt utbyte mellan författare och översättare. Författarförbundet erbjuder även rådgivning för allmänheten. Medlem i organisationerna KLYS, Copyswede, Bonus Copyright Access och ALIS.

Region Östergötlands remissversion av kulturplan för 2024–27 har ett ambitiöst anslag när det gäller litteraturområdet. Planen lyfter fram centrala frågor om konstens egenvärde, konstnärlig frihet, armlängds avstånd och långsiktighet.

Regionens ska-satser innehåller konkreta insatser, som exempelvis att stödja ICORN och kommunernas arbete med fristadsförfattare, att erbjuda residens och arbetsmöjligheter, skapa infrastrukturer för att tillgängliggöra litteratur, att arrangera seminarier och workshops och att stödja nätverk mellan professionella litterära utövare samt de organisationer som företräder dessa.

Regionens tydliga ställningstagande i ovannämnda centrala frågor välkomnas, liksom de konkreta insatser som presenteras under de två första strategiska målen. Att regionen lyfter fram arbetet med fristadsförfattare och stöd till ICORN som prioriterat är efterlängtat och viktigt.

Trots att planen lyfter fram konstens egenvärde har det tredje strategiska målet ett tydligt aspektpolitiskt anslag, vilket gör att den skiljer sig från de två övriga. Litteraturens betydelse för demokratin betonas ofta, men när det gäller exempelvis folkhälsa blir kopplingarna mer konstruerade. Kulturella och kreativa branscher i form av "företag som har kultur och kreativa processer som affärsidé" är inte heller okomplicerade områden. Många yrkesverksamma författare och översättare har enskilda firmor, eftersom det krävs för att överhuvudtaget kunna vara verksamma, men identifierar sig inte på något sätt som "företag med kultur som affärsidé".

Biblioteksutveckling i Östergötland presenteras som ansvarigt för litteraturen som kulturområde. Om man jämför med övriga kulturområden behöver litteraturen likställas, gärna med en egen verksamhet, till exempel ett litteraturhus som kan få lite av den betydelse och tyngd som institutionerna har för andra kulturområden, men absolut genom en hel tjänst för arbete med litteraturutveckling.

Planen saknar tydlig nulägesbeskrivning, vilket gör att mål som "ökad spridning" och "ökad kvalitet" blir svåra att värdera. Under rubriken Verksamheter presenteras till exempel Östergötlands regionala verksamheter som "högkvalitativa", som "centrala aktörer" och "viktiga nav i Östergötlands kulturliv", samtidigt som regionens ska-satser innehåller formuleringar om att skapa infrastrukturer, skapa nätverk, verksamhet och arbetstillfällen. Ska-satserna kan då antingen läsas som pågående uppdrag och verksamhet för Biblioteksutveckling Östergötland, eller som ambitioner inför kommande kulturplanperiod.

8 Sammanfattning

KLYS har ett blandat intryck av Region Östergötlands förslag till ny kulturplan för 2024-2027. Det finns mycket som är konstnärspolitiskt drivet och kompetent skrivet, men dokumentet har många korthuggna avsnitt. Det känns över lag som att de korta texterna under de många underrubrikerna kunde fyllts med mer fakta – innehållsförteckningen borgar för mer än vad som faktiskt ges läsaren.

KLYS välkomnar att regionen tydligt framhåller konstens egenvärde, konstnärerna/kulturskaparna och armlängds avståndsprincipen mellan politiken och kulturlivets sakkunniga. Det är också bra hur kulturskaparnas roll betonas i avsnittet om kulturella och kreativa näringar. Vi efterlyser dock att en del sakfrågor utvecklas mer i denna kulturplan; bl a om avtalsfrågor för kulturskapare inom fler områden än bild och form, och regionens arbete för att främja upphovsrätt.

Intressant vore att veta hur Östergötlands kulturplan för 2024–2027 skiljer sig från föregående kulturplan – sakfrågor som prioriterats eller tagits bort från tidigare förslag.

När en flerårig kulturplan är så strukturellt övergripande som Östergötlands borde nog även årliga verksamhets- och planeringsdokument behöva remitteras i sig, så långt det vore möjligt, för att kulturbranschen ska få insyn och den demokratiska processen ska fungera tillfredsställande.

KLYS vill slutligen tacka Region Östergötland för att vi gavs tillfälle att inkomma med dessa synpunkter på remissversionen av regionens kulturplan 2024-2027. Vi ser fram emot fortsatta samtal om kultur- och konstnärspolitiska frågor, både med kulturförvaltningens tjänstepersoner och regionala politiker.

För KLYS,

Carl Liungman
Regionalpolitisk strateg

KLYS – EN SAMLAD RÖST FÖR SVERIGES KULTURSKAPARE

Sveriges Författarförbund, Dramatikerförbundet, Svenska Journalistförbundet, Läromedelsförfattarna, Konstnärernas Riksorganisation, Svenska Tecknare, Svenska Fotografers Förbund, Föreningen Svenska Tonsättare, SKAP, Federationen Svenska Musiker, Fackförbundet Scen & Film, Sveriges Scenkonstregissörer, Oberoende Filmars Förbund, Unionen- fackklubben vid SR, SVT och UR

Alströmergatan 12, 7 tr, 112 47 Stockholm • klys@klys.se • www.klys.se